



AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

MATER v. TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 54997/08)

KARAR

STRAZBURG

16 Temmuz 2013

Bu karar Sözleşmenin 44. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen koşullarda kesinleşecektir. Ancak şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Mater v. Türkiye davasında,

Başkan,

Guido Raimondi,

Yargıçlar,

Danutė Jočienė,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Helen Keller

ve

Daire Yazı İşleri Müdürü

Stanley Naismith'in

Katılımıyla toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire) ("Mahkeme") 25 Haziran 2013 tarihli oturumda gerçekleştirdiği müzakereler sonucunda anılan bu son tarihte aşağıdaki kararı vermiştir.

USUL

1. Davanın temelinde bir Türk vatandaşı olan başvuran ("başvuran") Bayan Nadire Mater'in Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı 5 Kasım 2008 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yönelttiği bir başvuru (No. 54997/08) bulunmaktadır.

2. Başvuran İstanbul Barosu'na bağlı Avukat O. M. Eyüboğlu tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran özellikle özel hayatına yapılan müdahaleden şikâyet etmektedir (Sözleşmenin 8. maddesi). Başvuran aynı zamanda Sözleşmenin 2., 6. ve 10. maddelerinin de ihlâl edildiğini ileri sürmektedir.

4. Başvuru 15 Mart 2011 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir. Sözleşme'nin 29. maddesinin 1. fıkrası uyarınca başvurunun kabul edilebilirliği ve esasının Daire tarafından aynı anda incelemesine karar verilmiştir.

OLAYLAR

DAVANIN KENDİNE HAS KOŞULLARI

5. Başvuran 1949 doğumludur ve İstanbul'da ikamet etmektedir.

6. Başvuran gazeteci ve yazardır ve "*Mehmedin¹ Kitabı, Güneydoğuda Savaşmış Askerler Anlatıyor*" başlıklı bir kitap yayınlamıştır. Bu eser, 1984 ve 1998 yılları arasında Türkiye'nin olağanüstü hal ilân edilen söz konusu bölgesinde askerliğini yapmış kırk iki eski askerin anılarını anlatmaktadır. Kitabın ilk sayfalarında başvuran, aldığı destekler için ve kitabının yazılmasını mümkün kılan katkıları için özellikle John D. & Catherine T. Mac Arthur Vakfı'na teşekkürlerini sunmaktadır.

7. 1999 yılı içerisinde Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında olmak üzere peş peşe kitabın dört baskısı yapılmıştır.

8. 9 Ağustos ve 6 Eylül 1999 tarihli iki iddianameme ile Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı, başvuran ve kitabın yayıncısı hakkında yayın yoluyla Türk Silahlı Kuvvetlerini tahkir ve tezyif ettikleri iddiasıyla dava açmıştır.

9. Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi 29 Eylül 2000 tarihli kararıyla, dava konusu kitabın Mayıs ve Haziran ayı baskıları ile ilgili olarak, suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle, sanıkların üzerlerine atılı suçlar

1. Mehmet, Türk askerine verilen genel bir isimdir.

yönünden sanıkların beraatlarına karar vermiştir. Nisan ve Mayıs ayı baskıları ile ilgili olarak ise Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi, 4454 sayılı Kanun uyarınca sanıklar hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar vermiştir.

10. Ulusal bir gazete olan *Hürriyet* Gazetesi, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 31 Temmuz 2001 tarihlerinde ve yine 2, 5 ve 7 Ağustos 2001 tarihlerinde tamamı gazetenin yayın kurulunda gazetecilik yapan Emin Çölaşan tarafından yazılan bir dizi köşe yazısı yayınlamıştır.

11. 24 Temmuz 2001 tarihli ve “*Konuşunuz Nadire Hanım*” başlıklı köşe yazısının ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

“[Nadire Mater] PKK ile yapılan mücadeleye katılan askerlerimizi bulmuş, terhis olan askerlerimizle söyleşiler yapmıştı! Bütün askerler pişmandı, hepsi korkaktı! Güneydoğu'da bir vahşete tanık olmuşlar, masum PKK'lıları öldürmüşlerdi! Hepsi lanet ediyordu! Böyle bir rezalet olamazdı! Türk ordusu gaddardı, acımasızdı ve onları kullanmıştı! Bütün askerlerimiz hasta olmuş, ruh sağlığını yitirmişti! Kitap “ustaca” düzenlenmişti ve ustaca PKK propagandası yapılıyordu! Eğer bilinçsiz, hain, ya da o tarafa eğilimli biriyseniz, okuyup bitirdiğinizde “Helal olsun PKK'ya. PKK haklıymış. Az bile yapmış” derdiniz.

(...) Amerika'da Mac Arthur Foundation isimli bir vakıf var. CIA ile bağlantılı. Vakfın 1997 yılı para bağışları listesinde bir isim yer alıyor: “Nadire Mater, İstanbul, Türkiye. 59 bin dolar. “İlan Edilmemiş Bir Savaşın Tanıklıkları: Askerin, PKK İle Türk Mücadelesinde İfadeleri” kitabı için.” Evet, kitabın yazarı Nadire Mater, 2 yıl öncesinden Amerika'dan para alıyor! 59 bin yeşil ABD Doları. Bugünkü değeriyle yaklaşık 80 milyar Türk lirası. Peki ama Amerika bu işle niçin böylesine ilgilenip yazara peşin para ödüyor? Biri kitap yazacak, Türk ordusunu küçültecek, yapılan mücadeleyi yerden yere vuracak, PKK'yı haklı çıkaracak, “dost ve müttefik” Amerika ise bu kitap için kesenin ağzını açıp peşin para verecek! Bana Türkiye'de bir babayiğit yazar gösterin ki, kitabından 80 milyar kazanmış olsun! Yok böyle bir şey. O halde ortaya üç olasılık çıkıyor:

MATER v. TÜRKİYE - KARAR

1- Bu söyleşilerin yapıldığı iddia edilen askerlere (söyleşiler düzmece değilse) para verildi ve öyle konuşmaları sağlandı.

2- Yazar, Amerika'ya oyun oynayıp yaş tahtaya bastırdı. Parayı başka amaçla alıp farklı bir kitap yazdı.

3- Amerika, Türkiye'ye bir oyun oynamak istedi ve bu iş için kesenin ağzını açtı, Nadire Mater'i kullandı.

Nadire Mater, kendisine ödenen bu 59 bin doların vergisini mutlaka vermiştir! Ama daha da önemli olan, bu parayı niçin aldığı, Amerika ile bu konuda nasıl bir pazarlık yaptığı[dır]. (...)

Bayan Nadire Mater bir açıklama göndersin, bilgilenelim... Ve Türkiye üzerinde hangi oyunların kaç dolara ve nasıl oynandığını hep birlikte öğrenelim.”

12. 25 Temmuz 2001 tarihli ve “*Nadire Hanım’dan tık yok !*” başlıklı köşe yazısının ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

“Bayan Mater bir yabancı kuruluştan 59 bin doları nasıl almış? Bu sorunun yanıtı yok. Kitabın önsözünde “Mac Arthur Vakfı'nın sağladığı destek olmasaydı bu çalışmayı gerçekleştiremezdim” diyor. Ancak aldığı dolarlardan hiç söz etmiyor. Bu nasıl iştir sevgili okuyucularım, siz bir kitap hazırlayacaksınız, bu kitapta ismi cismi belli olmayan, saklanan, gizlenen birilerini güya konuşturup Türk ordusuna çamur atacaksınız, PKK'yı yücelteceksiniz ve bir yabancı vakıf, size para peşin kırmızı meşin 59 bin doları bu iş için önceden verecek! Olacak şey midir bu? Sonra kitabın yazarı yargılanırken Türkiye ve dünyadan bir sürü yabancı entel-liboş mahkemeye gelip izleyecek, “fikir özgürlüğü” nasihatları verecek! Türkiye üzerinde nasıl oyunlar oynandığının küçük bir parçası, işte belgesiyle birlikte bu 59 bin doların içinde! Al siparişi Amerika'dan, koy cebine parayı, yaz kitabı!

Kitaba dün bir kez daha baktım. Konuştuğunu iddia ettiği askerlerden birinin bile ismi, kimliği yok! İsimsiz kişileri istediğin gibi konuştur, anlatır! Ya da onların ağzından (!) kendin yaz, 59 bin doları cebe at! Bayan hızlı solcunun bizim gazetede dün çıkan sözlerini okudunuz. Para aldığı vakıf Amerika'da

değilmiş, merkezi İsviçre'de imiş! Parayı Amerika'dan aldı ve Mac Arthur Vakfı'nın bütün yönetimi CIA ile bağlantılı.

Şimdi bir parantez açıp başka bir konuya geçelim. Nadire Mater - Ertuğrul Kürkçü ¹ işbirliği sadece 59 bin dolarlık “Mehmedin Kitabı”nda değil, başka alanlarda da sürüyor. İşin içinde ayrıca bizim meşhur “‘insan hakları’” takımı da var! Bu ikili BIA isimli bir internet sitesi kurdular... Ve Türkiye'ye beş kuruluş koklatmayan Avrupa Birliği, bunlara tam 770 bin Euro (yaklaşık 670 bin dolar-800 milyar lira) para verdi. Sitede Türkiye'den bazı yerel haberler yer alıyor. Ama bugüne kadar bir araştırma, yolsuzluk, atlatma habere rastlamak mümkün olmadı! Bu kadar para nereye harcanıyor? Yabancılar parayla iş yapmanın, para peşin kırmızı meşin kitap hazırlamanın tadına varan eski solcular, görevlerini iyi yapıyor! İlkeler, inançlar falan geçmişte kalmış. Şimdi yine, PKK reklamı yapılan 59 bin dolarlık kitaba dönelim. Bir asker anlatıyor! “Eşsiz doğa, bol içki. Uyuşturucu bile var. Hatta doktorlar, bağımlılara hap veriyor. PKK'lılar uyuşturucu kullanmıyor.” Yani o dağlarda kavga veren Türk askeri içkici, uyuşturucu bağımlısı! (...)

Sevgili okuyucularım, dün bu hanıma burada birkaç soru sormuştum. Herhangi bir yanıt veremedi. Ama bu iş ciddi. Konuyu bir kez ele aldık, sürdüreceğiz. İyi bilsinler, sustukça batacaklar. Cila biraz kazındığında ortaya neler çıktığını, PKK propagandasının kimler eliyle ve kaç dolara yaptırıldığını görüyorsunuz. Kitabın, bizim gazetecilik deyimiyle “asparagas”² olduğu kuşkuları da yoğunlaşıyor. Kendisine yarın da bazı net ve somut sorular soracağım ve yanıt bekleyeceğim.”

13. “*Nadire Mater kayıp, ses vermiyor*” başlıklı ve 26 Temmuz 2001 tarihli yazısında gazeteci doğrudan başvurunu muhatap alarak ona, özellikle kitabında anlattıklarını yazdığı askerlerin kimlikleri, söz konusu anlatımları için onlara para verip vermediği hakkında, bu kitabın yazımı için nasıl ve hangi koşullarda para aldığı ve bu paranın vergisinin ödenip ödenmediği konusunda bir dizi soru sormuştur. Gazeteci ayrıca şunları yazmıştır:

1. Başvuranın kitabının önsözünde kendisine teşekkür edilmiştir.
2. Gazetecilik jargonunda yanlış bilgi anlamına gelmektedir.

MATER v. TÜRKİYE - KARAR

“Kitabı size tanıttım. PKK ile mücadele eden Türk askeri korkak, rezil, hasta, uyuşturucu bağımlısı, aç, sefil, perişan, avantacı! Komutanlar rüşvet alıyor! Fakat kitapta konuşturduğunu iddia ettiği askerlerden hiçbiri ortada yok. İsimleri belli değil. Uydurma değilse, Nadire bunu kanıtlamak zorunda.

Nadire parayı Amerika'dan peşin alıp kitap hazırlıyor. Kitap hakkında soruşturma açılınca kıyamet kopuyor. Düşünün ki, ABD eski Dışişleri Bakanı Madam Albright bile demeç verip “Nadire'ye hiçbir şey yapamazsınız, ceza almasını kabul edemem” diyor. Bu ne büyük ilgi! Baskılar oluşuyor, beraat kararı çıkıyor.

Sevgili okuyucularım, Nadire Mater şu dakikaya kadar bana bir yanıt gönderemedi. Ancak o ve benzerlerinin Türk basınındaki “avukatları” hemen devreye girip kendisini savunan haberler yazmaya başladılar.

Nadire'nin söyleyebildiği tek şey “Mac Arthur Vakfı CIA bağlantılı değil”. Varsayalım ki öyle, işin özü değişir mi? Yurtdışından para almadı mı?

Size burada 3 günden beri çok önemli bir konuyu belgelerle gündeme getiriyorum. Bu anlattıklarım, Türkiye üzerinde nasıl oyunlar oynandığının somut göstergesi.(...)

Şimdi somut sorularıma Nadire Mater'den somut yanıt bekliyorum. Ama susacaktır çünkü yaptığı işi kendisi bile savunamaz. (...) Vurun Türkiye'ye, siz de solculuk ve PKK adına vurun, yeter ki paralar sizin gibilere oluk gibi aksın! Amerika ve Avrupa Birliği'nden pompalanan dövizleri iyi günlerde, içinize sindire sindire harcayın!”

14. 27 Temmuz 2001 tarihli ve “*Ekmek parası uğruna*” başlıklı köşe yazısında gazeteci şu ifadeleri kullanmaktaydı:

“NADİRE Mater, (...) gibi solcular eskiden sokaklarda “Kahrolsun Amerika” diye bağırıp Amerikan emperyalizmini kınarlardı. Şimdi devir değişti. Bazıları artık Amerika'dan aldıkları 59 bin dolarla sipariş üzerine kitap yazıyor, AB'den aldıkları 670 bin dolarla internet sitesi açıyor. Yani arkadaşlar yurtdışından besleniyor. (...)

MATER v. TÜRKİYE - KARAR

Bugün dördüncü gün, aynı konuyu yazıyorum. Telaşlandılar, o yüzden susmak zorunda kalıyorlar. Çünkü çevrelerinden hiç kimse, bu işleri böylesine yüklü para karşılığında yaptıklarını bilmiyordu. (...) Bu kazancın vergi durumunu da sormuştum. O konuyla herhalde Maliye ilgilenecek.

Bayan Nadire'ye para verip kitap yazdıran Amerikan vakfı, CIA ile bağlantılı mı, değil mi? Gazeteci arkadaşımız Kadir Çelik'in Objektif Haber isimli sitesinde dün bu vakfın CIA bağlantıları açıklanıyordu. Bu haber bugün de ekranda olacakmış. Oradan okuyup fikir edinmeniz mümkün.

Bayan Nadire'nin AB'den aldığı paralarla açtığı internet sitesine girip “yazar” kadrosuna bakınız! PKK'nın Almanya'da yayınlanan gazetesinin yazarları orada! (...) Eskinin hızlı solcusu Ertuğrul Kürkçü orada! Ayrıca Nadire'nin kızı ve kocası da orada!..

(...) Bayan Nadire'nin kitabında bir tanıtım bölümü daha var: “1994'ten beri Sınır Tanımayan Gazeteciler'in (bu örgütün) Türkiye temsilciğini yapıyor.” Örgütün 1996 yılı büyük ödülü, PKK gazetesinin bir yazarına veriliyor. (...)

Gazetecilik mesleğinde haber kaynağı gizli tutulur, kaynak istemedikçe açıklanmaz. Hatta zaman zaman, ismin açıklanmadığı söyleşiler bile yapılabilir. Ama sen bir kitap hazırlayacaksın, Türk askerini aşağılayıp PKK'yı yücelteceksin, bu söyleşileri “konuşturduğunu” savunduğun onlarca kişiyle yaptığını iddia edeceksin ve hiçbirinin adını vermeyeceksin! Ortaya tamamı kimliksiz bir kitap çıkacak! O zaman kitabın “düzmece” olduğu, bunu senin dışarıdan aldığın parayla masa başında oturup yazdığın gündeme gelir ve aksini kanıtlamadığın sürece, işin altında kalırsın. Hele bir de bu kitap için Amerika'dan 59 bin dolar aldığın günün birinde belgelenirse, o zaman ağzını bile açamazsın. Aynen şimdi olduğu gibi.

(...) Türkiye'de artık sağ - sol, dinci-laik gibi ayrımlar ortadan kalkıyor. Temel ayırım namuslularla namussuzlar, onurlularla onursuzlar arasında. (...) Aramızdaki namussuz ve onursuz takımını sağcı, solcu, dinci, laik, her kesimde görüyoruz. (...) Türkiye'nin kanını emiyorlar. (...)

15. 28 Temmuz 2001 tarihli ve “*Türkiye üzerine oyunlar*” başlıklı köşe yazısında ise aşağıdaki ifadeler yer almaktaydı:

“Amerika, solcu bayan Nadire'ye 59 bin dolar para verip kitap yazdırıyor. Kitapta PKK yüceltiliyor, Türk ordusuna ve askerine inanılmaz hakaretler yağdırılıyor. Avrupa Birliği aynı vatandaşa 800 milyar lira dolaylarında para verip internet sitesi kurduruyor. (...)

(...) Çok kısa özetliyorum. Türkiye'de hangi pis, kanlı olay yaşandıysa, arkasında yabancı parası ve içimizdeki hainler vardı. (...) Bugün bile PKK ve şeriatçı örgütler Avrupa'dan beslenmiyor mu? Merkezleri Avrupa ülkeleri değil mi? Cumhuriyet'e karşı ihanet işbirliği çemberinin merkezi Avrupa'da değil mi?

Nadire Mater, Ertuğrul Kürkçü ve benzerleri, okyanusta bir damladır. Amerika ve Avrupa onlara para uzatır, kullanır. Gerekçe hep aynıdır: “Demokrasi, insan hakları, fikir özgürlüğü.” Amerika ve Avrupa'nın komiserleri Türkiye'ye gelir, nasihat verir. Türkiye'nin nasıl horlanacağı, ülkemize nasıl zarar verileceği konusu, Avrupa Birliği salonlarında karara bağlanır. Türkiye içinden vurulmak istenir ki, onların kucağından kalkmasın. İçimizdeki ihanet şebekeleriyle ve medyada çöreklenmiş hain takımıyla ilişki kurulur, onlar paraca semirtilir. (...)

Üzerimizde oynanan bu oyunları iyi görün, iyi bilin. (...) Şimdi kafalar aynı da, isimler değişti. Yabancı parası çok iyi, çok çekici, çok büyük. Zaman değişiyor ama oyunun kuralları hep aynı: “Bastır parayı, içeriden çökert.” Ama unutmasınlar ve iyi bilsinler, Türkiye'de bu pislige karşı duracak milyonlarca insan var. Onlar onurlarını yitirmedi ve henüz ölmedi.”

16. “*Avrupa kenti Ankara!!!*” başlıklı ve 29 Temmuz 2001 tarihli köşe yazısında gazeteci, Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne ödül verilme koşullarını eleştirmekte ve daha önceki yazılarında bahsettiği internet sitesinde listesi yayınlanan yazarlar arasında isminin yer aldığını ifade ettiği N.I. isimli gazetecinin cevabına atıfta bulunmaktaydı. Söz konusu gazetecinin konu hakkındaki itirazına yer vermekte ve şu ifadeleri kullanmaktaydı: “Şimdi ortada çelişkili bir durum var. Eğer N. yalan söylüyorsa, ben bilemem. Eğer (...) Nadire, sitesinde yalana başvurup N.'yı harcamaya kalkışıyorsa, onu da bilemem”.

17. Gazeteci 31 Temmuz 2001 tarihli ve “68’liler Vakfı’ndan mektup” başlıklı köşe yazısında vakıf başkanı tarafından gazeteye gönderilen bir faks mesajına yer vermekteydi. Mektubun ilgili bölümleri şu şekildeydi:

“24 Temmuz’da başlayıp beş gün sürdürdüğünüz yazılarınızı dikkat ve ilgiyle okuyoruz. Çok önemli bir konuyu gündeme getirdiğiniz ve kamuoyunu aydınlattığınız için sizi kutlarız. (...) İki şeyin birbirine karıştırılmaması gerekir. Ertuğrul Kürkçü - Nadire Mater gibilerini eleştirmek başkadır, bunu ‘Sol’a mal etmek başka. Ertuğrul Kürkçü-Nadire Mater konusunda dediklerinize katılıyoruz. Biz bunları yıllardır söyledik durduk. CIA ile ilişkili bir ABD vakfından aldığı 59 bin dolar karşılığında ısmarlama kitap yazan Nadire Mater ile Avrupa Birliği’nden 770 bin Avro alarak internet sitesi kuran Ertuğrul Kürkçü’yü (ve Nadire’yi) “Solcu”, “Marksist” şeklinde tanıtmanız acaba gerçeği yansıtıyor mu? Bu “Sol’a” ve “Marksizm’e” haksızlık etmek değil midir? “Eskiden sokaklarda “Kahrolsun Amerika” diye bağırıp ABD emperyalizmini kınarlardı. Şimdi en hızlı solcular ABD ve Avrupa’dan besleniyorlar” diyorsunuz. Bu satırlarda “solculuk” değil, “döneklilik” tarif edilmektedir”.

Köşe yazısı, gazetecinin aşağıdaki yorumu ile son bulmaktaydı:

“(...) bir konuya dikkatinizi çekiyorum: PKK’nın gazetesinde, dışarıdan böylesine büyük paraları alan ve şimdi suspus olan Nadire ile Ertuğrul’u savunan yazılar çıkıyor. (...)”

18. “Açıklamalar” başlıklı ve 2 Ağustos 2001 tarihli köşe yazısında başvuranın Hürriyet gazetesine gönderdiği bir açıklamanın özeti yer almaktaydı. Bu özette başvuran, kitabı yüzünden devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif iddiasıyla yargılanıp beraat ettiğini, kitapta aktarıcılık görevi yaptığını, yargılama süresince ulusal ve uluslararası gazetecilik ve ifade özgürlüğü kuruluşlarının desteğini yanında bulduğunu, kitapta konuştuğu askerlerin adını, yargılama süreci dahil kimsenin kendisine sormadığını ve bunları uydurduğunu düşünmediğini, Türk medyasının bu kitabın objektif bir çalışma olduğunu yazdığını

söylemekteydi. Ayrıca yine bu özete göre Mac Arthur Foundation'a, projesiyle başvurduğunu, çalışsaydı bir yılda elde edeceği gelir karşılığında 59 bin dolar para aldığını, Vakfın proje sunuşu üzerinden burs verdiğini ve tek koşulun çalışma bitince teşekkür bölümüne adının yazılması olduğunu ve nihayet burslar nasıl vergilendiriliyorsa, kendi bursunun da öyle vergilendirildiğini ifade etmekteydi. Söz konusu özete göre başvuran Mac Arthur vakfı ile ilgili açıklamalarda bulunmakta ve kendisinin bu vakfın bir istihbarat kuruluşu ile olabilecek muhtemel ilişkisi hakkında değil, vakıf tarafından finanse edilen projeler hakkında bilgi edindiğini açıklamaktaydı. Nihayet başvuran Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütünden 30 Eylül 2000 tarihinde ayrıldığını ve dolayısıyla bu örgütün kararlarından hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacağını ifade etmekteydi.

Söz konusu köşe yazısında gazeteci aynı zamanda BIA adlı internet sitesi ile ilgili Ertuğrul Kürkçü'nün açıklamasının bir özetine de yer vermiştir. Bu açıklamada Ertuğrul Kürkçü söz konusu internet sitesinin ne kendisinin ne de Nadire Mater'in keyfine göre yönetilmediğini, on altı kişilik bir kurulun kararlarına dayandığını ve denetlendiğini ve 777.000 Avro tutan proje bütçesinin 621.000 Avrosunun AB tarafından sağlandığını ifade etmiştir. Öte yandan Ertuğrul Kürkçü N.I.'ın adının web sitesinde yazarlar listesinde yer aldığını ancak kendi yazarları olmadığını açıklamıştır. Köşe yazısında ayrıca Avrupa Birliği'nin Türkiye temsilcisinin açıklamasının özeti ile kendilerinin CIA ile hiçbir ilişkileri olmadığını ifade eden Mac Arthur vakfının başkanının bir açıklamasının da özeti yayınlanmıştır.

19. 5 Ağustos 2001 tarihli ve “*Ne güzel ilişkiler!*” başlıklı köşe yazısında başvurayı savunan ve PKK gazetesinde yayınlanan haber ve yazılara ve aynı zamanda *Chicago Tribune*'de çalışan bir gazetecinin yazısına yer vermektedir. Köşe yazısının ilgili bölümleri şu şekildedir:

“Mater, Amerika'dan, Türk ordusunu ve askerini aşağılayan kitap yazmak için 59 bin dolar (yaklaşık 76 milyar lira) peşin para alıyor. Mater - Kürkçü

ikilisi, (...) internet sitesi için Avrupa Birliği'nden 770 bin Avro (yaklaşık 905 milyar lira) alıyorlar. Sorduğum sorulara somut bir yanıt veremiyorlar (...). Ve bunların savunuculuğunu bir yanda PKK, öbür yanda Amerikalı ve Kanadalı bazı tipler (...) yapıyor. (...)”

20. 7 Ağustos 2001 tarihli “*Şıracının şahidi bozacı başlıklı*” köşe yazısı aşağıdaki şekildeydi:

“Nadire Mater (...) olayını günlerden beri irdeliyorum. Bir tek tutarlı yanıt gelmiyor. (...) Şimdi dikkatleri dağıtmak için ısrarla bir tek şey söylüyorlar: Türk ordusunu aşağılayan, PKK'yı yücelten kitabın yazılması için 59 bin dolar veren Mac Arthur vakfının, CIA ile ilişkisi yokmuş. Peki, yok! Bu vakıf bilimsel çalışmalara para verirmiş. Peki, bu kitabın bilimselliği var mı? Konuşturduğunu iddia ettiği askerlerin ismi var mı? Anlaşmaları nasıldı? Amerikan vakfı, Bayan Nadire'nin böyle bir kitap yazacağını, kitabın kapsamının bu olacağını biliyor muydu? Bu 59 bin doların Türkiye'de vergisi ödenmiş miydi? Bu soruların hiçbirine somut yanıt verilmiyor (...).

İnsaf, insaf !.. Bir terör örgütü Türkiye'yi bölmek için yola çıkmış, (...) binlerce masum insanı öldürmüş. Türkiye'nin o yöresinde 15 yıl içerisinde 35 bin insanımız can vermiş. Türkiye bu terör mücadelesi için 100 milyar dolar para harcamış, köyler boşalmış, insanlar perişan olmuş. (...). Orada on binlerce askerimiz şanla, şerefle, onurla askerlik görevi yapmış. Onlar, binlerce arkadaşını şehit vermiş... Ve sen onları aşağılayacak, PKK'yı yücelteceksin. Üstelik bu “görev” için Amerikan vakfından 59 bin dolar parayı peşin alacaksın. (...)

(...) Efendim, vakfın CIA ile bağlantısı yokmuş! Konuyu hep buraya çekiyorlar ve işin ardındaki ayıbı böylece unutturmaya kalkışıyorlar. (...)

Bana “Bu konuyu amma da çok yazdın” diyenler olabilir. Doğrudur. Ancak bunların önünü şimdiden kesmezsek, üzerimizde çok daha büyük oyunlar oynanır ve eziliriz.”

21. Başvuran, 24 Ekim 2001 tarihinde, İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi'nde (“AHM”) *Hürriyet* Gazetesi'ne, yazı işleri müdürüne ve köşe yazılarının yazarına karşı, yayınlanan köşe yazıları sebebiyle uğradığını iddia ettiği manevi zararın karşılanması talebiyle dava açmıştır.

Başvuran 20 milyar lira tazminat istemekte ve mahkeme kararının yüksek tirajlı iki ayrı gazetede yayınlanmasını talep etmekteydi. Başvuran, ihtilaf konusu köşe yazılarının kişilik haklarına saldırı teşkil ettiğini, kendisini halka hedef gösterdiğini iddia etmekteydi. Dilekçesinde on gün boyunca kendisinin kasıtlı ve sistematik olarak PKK sempatzanı olmakla itham edildiğini, Türk askerini ve ordusunu aşağılamak, PKK lehine propaganda yapmak ve CIA ile ilişkisi olan bir vakıftan para almayı kabul etmekle suçlandığını ve bunun da halkın kendisine karşı düşmanlık beslemesine sebep olacak nitelikte olduğunu ileri sürmekteydi. Başvuran söz konusu köşe yazılarının dayanaksız olduğunu, bunların her türlü etik kuralına aykırı olarak yayınlandığını, kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aştığını ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini savunmaktaydı. Söz konusu yazıların gerçekte ilgisi olmadığından dolayı yasaya aykırı olarak kabul edilmesi ve kendisinin de kişilik haklarının korunması gerektiği sonucuna varmaktaydı. Başvuranın avukatı ise dava dilekçesinde, bunlara ek olarak, müvekkilinin, söz konusu köşe yazılarından sonra, bir bildiri hazırlayarak bunu aralarında davalı *Hürriyet Gazetesi*’nin de bulunduğu bütün basın kuruluşlarına ulaştırdığını ifade etmiştir. Avukat ayrıca müvekkilinin bu şekilde hakkındaki bütün iddialara cevap verdiğini ancak davalı gazetecinin söz konusu bildiriye hiç dikkate almadığını ifade etmiştir. Başvuran tarafından kaleme alınan bildiri aşağıdaki şekildedir:

“Akademisyenler, gazeteciler ve yazarlar belirledikleri çalışmalar için her taraftan destek almaktadırlar. Burs talepleri yapılacak çalışmanın karşılığı olan maliyeti gösteren bir açıklama sunmak, projenin bir özetini sunmak, çalışmaların gerçekleştirilmesi için gerekli zamanı belirtmek ve bu çalışmalar sırasında ortaya çıkabilecek masrafların (ulaşım, tercüme, vs.) gösterilmesi suretiyle yapılmaktadır. Eğer proje desteklenmeye değer görülürse burs verilmektedir. Ben de Şubat 1997’de daha sonra “Mehmedin Kitabı, Güneydoğuda savaşmış askerler anlatıyor” adlı projemle John D. & Catherine T. Mac Arthur vakfına başvurdum. Bir yıllık proje araştırma, belgeleme, ulaşım, (...) konaklama, kaset çözümleri vs. gibi masrafları ve

çalışmış olsaydım on iki ay boyunca elde edeceğim gelirleri kapsamaktadır, zira bu projeye ayıracağım bütün zaman boyunca başka hiçbir iş yapamayacaktım. Bütün bu masraflar 1997-1998 yılı için 59.000 Dolar tutmaktaydı. İki aşamalı elemeyi geçtikten sonra proje desteklenmeye layık olarak değerlendirildi ve ben bursu aldım. Bu bir ısmarlama iş değildir. Burs alabilmenin tek şartı çalışmaların yayınlanması aşamasında teşekkür bölümünde (...) vakfın ismini zikretmektir. Bu bağlamda bütün araştırma eserlerinin “teşekkür” bölümüne bakılmasını tavsiye ederim. Katkı miktarının zikredildiği hiçbir örnek hatırlamıyorum (...). John D. & Catherine T. Mac Arthur vakfı 1978 yılında kurulmuştur ve genel merkezi Chicago’dadır. Vakıf özel bir vakıftır ve bağımsızdır. Amerika Birleşik Devletlerinin en önemli on vakfından birisi olarak kabul edilmektedir. Amacı: “insanlığın gelişmesini hedefleyen bireysel çalışmaları veya ekip çalışmalarını desteklemektir”. (...) Vakfın ayrıca basında mükemmelliği ve çeşitliliği desteklemek amacı olan bir programı ve yaratıcılıklarıyla ön plana çıkmış belirli kişileri destekleme amacı olan Mac Arthur burs programı vardır. (...). “Mehmedin Kitabı” Nisan 1999’da yayınlanmıştır. Farklı Türk medya kuruluşların tarafından bu kitap üzerine birçok yazı yazılmıştır. Bütün bu yazılar bir cümle üzerinde fikir birliğine varmışlardır: “Bu kitap objektif bir çalışmadır ve kesinlikle okunmalıdır”. “Mehmedin Kitabı” yayınlandıktan iki ay sonra yasaklandı. Hakkımızda dava açıldı. (...) 2000 yılının Eylül ayında ilk derece mahkemesi tarafından beraat ettirildik ve Nisan 2001’de Yargıtay bu kararı onadı. “Mehmedin Kitabı” şu anda serbesttir. Ben de. Davalar dolayısıyla kitap yerli ve yabancı kamuoyunun desteğini almıştır. Bu desteğin bir anlamda “ifade özgürlüğüne” destek olduğunu bilmem açıklamaya gerek var mı? Amerika Birleşik Devletleri dışında birçok batı büyük elçiliği görevlisi davayı takip etmiştir zira davayı bir ifade özgürlüğü değerlendirme aracı olarak görmekteydiler. “Mehmedin Kitabı” onların takip ettikleri ilk dava da değildir. (...). Şimdi vakfın CIA’nın kasası (...) olarak görev yaptığı iddiası ortaya atılmaktadır. Gerçekten de, eğer bir kişi bir vakfın veya başka bir kuruluşun bir gizli servis adına hareket ettiğini ortaya koyabiliyorsa, o kişinin kendisi de ancak bir gizli servis ajanı olabilir. Ben bu alanda kendimi yetkili olarak görmüyorum. (...).”

22. Davalılar savunmalarında kendilerine atfedilen suçlamaları reddetmişler ve başvuranın, kendi iddialarına göre CIA ile ilişkisi olan, Mac

Arthur Vakfı'ndan 59.000 Dolar aldığını ileri sürerek, dava edilen köşe yazılarının hakaret olarak kabul edilebilecek bir kelime veya cümle içermediğini açıklamışlardır.

23. Asliye Hukuk Mahkemesi 17 Haziran 2004'te başvuranın davasını reddetmiştir. Mahkeme gerekçesinde başvuranın kitabının hem önsözünde ve hem de içinde, başvuranın açılan davadan beraat ettiği Türk Silahlı Kuvvetleri'ni veya güvenlik güçlerini incitebilir nitelikte ifadeler yer aldığını tespit etmiştir. Bununla birlikte mahkeme Borçlar Kanunu'nun 53. maddesinin 1. fıkrasının son bendine göre ceza davalarında verilen kararların hukuk mahkemelerini bağlamadığını belirtmiştir. Mahkeme kitabın incelenmesinden, dosyadaki belgelerin ve köşe yazılarının incelenmesinden başvuranın Mac Arthur Vakfı'ndan 59.000 Dolar aldığının ve bunu da kitabı yazmak için kullandığının ortaya çıktığını ve zaten dava konusu yazıları yazan gazetecinin de bunu eleştirdiğini değerlendirmiştir. Mahkeme köşe yazılarında kullanılan dilin ağır ve incitici olmasına rağmen yazıların eleştiri sınırları içinde kaldığına karar vermiştir.

24. Başvuran bu kararı temyiz etmiştir.

25. Yargıtay, 1 Kasım 2005 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Gerekçesinde, önce basın özgürlüğünün önemine ve bu özgürlüğün yasalar ve Anayasa tarafından koruma altına alındığına vurgu yapmış, ardından da, başkalarının kişilik hakları söz konusu olduğunda bu özgürlüğün sınırlarını hatırlatmıştır. Yargıtay kamu yararı karşısında farklı menfaatlerin dengelenmesi üzerinde durmuştur. Dava konusu köşe yazılarını inceleyen Yargıtay şu ifadeleri ön plana çıkarmıştır: “Nadire Mater, kendisine ödenen bu 59 bin doların vergisini mutlaka vermiştir! Ama daha da önemli olan, bu parayı niçin aldığı, Amerika ile bu konuda nasıl bir pazarlık yaptığı[dır].”, “İsimsiz kişileri istediğin gibi konuşur, anlatır! Ya da onların ağzından (!) kendin yaz, 59 bin doları cebe at!”, “Yabancılarla parayla iş yapmanın (...) kitap hazırlamanın tadına varan eski solcular, görevlerini iyi yapıyor! İlkeler, inançlar falan geçmişte kalmış.”, Şimdi

yine, PKK reklamı yapılan 59 bin dolarlık kitaba dönelim.”, “Vurun Türkiye'ye, siz de solculuk ve PKK adına vurun, yeter ki paralar sizin gibilere oluk gibi aksın! Amerika ve Avrupa Birliği'nden pompalanan dövizleri iyi günlerde, içinize sindire sindire harcayın!”, “(...) Türkiye'de artık sağ-sol, dinci-laik gibi ayrımlar ortadan kalkıyor. Temel ayırım namuslularla namussuzlar, onurlularla onursuzlar arasında. (...) Aramızdaki namussuz ve onursuz takımını sağcı, solcu, dinci, laik, her kesimde görüyoruz. (...) Türkiye'nin kanını emiyorlar. (...)”, “Kitapta PKK yüceltiliyor, Türk ordusuna ve askerine inanılmaz hakaretler yağdırılıyor.”, “Nadire Mater (...) ve benzerleri, okyanusta bir damladır. Amerika ve Avrupa onlara para uzatır, kullanır.”, “Nadire, sitesinde yalana başvuruyor”, “Mater, Amerika'dan, Türk ordusunu ve askerini aşağılayan kitap yazmak için 59 bin dolar (yaklaşık 76 milyar lira) peşin para alıyor.”. Yargıtay bu bölümlerin başvuranın kişilik haklarına zarar verdiğiine karar vermiştir. Dolayısıyla bu gerekçeyle ve başvurana manevi tazminat verilmesi gerektiğine karar vererek yerel mahkeme kararını bozmuştur.

26. Yargıtay, 19 Temmuz 2006 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

27. Bozma üzerine yargılama yapan Asliye Hukuk Mahkemesi 23 Kasım 2006 tarihli kararıyla başvuranın talebini reddettiği ilk kararında direnmiştir. Mahkeme, her ne kadar dava konusu yazıların yazarının üslubu sert ve incitici olsa da, bir bütün olarak ele alındığında yazıların eleştiri sınırları içinde kaldığına karar vermiştir.

28. Başvuran bu kararı da temyiz etmiştir.

29. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 4 Temmuz 2007 tarihli kararıyla ve ilk derece mahkemesinin kararının hüküm kısmında, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 388. maddesine aykırı olarak, bir önceki kararına atıfla sadece “önceki kararında direnmektedir” şeklinde bir cümleyle yetindiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararını usulden bozmuştur.

30. 27 Kasım 2007 tarihinde, bozma üzerine karar veren Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuranın talebini aynı gerekçelerle ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun kararının gereklerini yerine getirerek verdiği bir kararla yeniden reddetmiştir.

31. Başvuran bu karara karşı da temyiz yoluna başvurmuştur.

32. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 19 Mart 2008 tarihli kararıyla ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu gerekçesinde basın özgürlüğünün önemine ve kişilik hakları karşısından sınırlarına vurgu yapmıştır. Dava konusu köşe yazılarını inceleyen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, mevcut durumda söz konusu olan farklı menfaatler arasında bir denge kurmuştur. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu özellikle aşağıdaki şekilde kararını gerekçelendirmiştir:

“Anayasa’nın 28. maddesi ve 5680 sayılı Basın Kanunu’nun 1. maddesi basın özgürlüğünü içermektedir. Basın özgürlüğü ile kişilik hakları karşı karşıya geldiğinde, somut olaydaki olgular itibarıyla, koruma altına alınmış bulunan bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerekir. Bunun için temel ölçüt kamu yararıdır. Yayın yalnızca toplumun yararı gözetilerek yapılmalıdır. Ayrıca basın, objektif sınırlar içinde yayın yapmalıdır. Yayın gerçek olmalı, toplumsal ilgi, güncellik gözetilmeli, özle biçim arasındaki denge korunmalıdır. Yayınlanmasında kamu yararı bulunan gerçek ve güncel bir haberi ya da eleştirinin özle biçim arasında denge kurularak verilmesi durumunda hukuka aykırılık ortadan kalkacağından basın sorumlu tutulmamalıdır.

Somut olayda, iddia, savunma, dava konusu edilen yazılar incelendiğinde uyumsuzluk, davacının yazdığı “Mehmedin Kitabı” adlı yayının kamuoyuna duyurulması sırasında, davalı yazar tarafından eleştiri sınırlarının aşılıp aşılmadığı; davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulup bulunulmadığı noktasında toplanmaktadır.

Davalı yazar köşe yazılarında kitabı kamuoyuna duyururken, kamuoyunu aydınlatırken içeriğini eleştirmiş, eleştirilerini çarpıcı sözlerle ifade etmiştir. Davacı kitabın yazarı olduğuna göre, kitapta anlatılanların basın tarafından yorumlanması, bu bağlamda karşı görüşlerin belirtilmesi, eleştiri sınırlarının

aşılmadığını göstermektedir. Yayın yukarıda açıklandığı gibi gerçektir, günceldir. Yayında öze biçim arasında denge kurulmuş ve korunmuştur. Yayının yapılmasında ve toplumun bilgilendirilmesinde kamu yararı vardır. Burada hukuka aykırılıktan söz etmek mümkün değildir. Tüm bu hususlar gözetildiğinde, dava konusu yayınların davacının kişilik haklarına saldırı oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.”

33. Karar tebliğ zarfının üzerinde 5 Mayıs 2008 tarihinde tebliğ edildiği yazmaktadır. Bu tebliğe ilişkin PTT’nin internet sitesinden başvuranın avukatı tarafından alınan posta gönderi takibi belgesine göre karar, 6 Mayıs 2008 tarihinde alıcının bir yakınına tebliğ edilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞMENİN 8. MADDESİNİN İHLÂL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

34. Başvuran dava konusu köşe yazılarının hakaret içerdiğini, mesleki itibarına ağır şekilde saldırı teşkil ettiğini ve özel hayatına saygı gösterilmesi hakkını ihlâl ettiğini iddia etmektedir. Başvuran ayrıca kendisini hedef alan ve hayatından endişe duymasına yola açan bir basın kampanyasının mağduru olduğundan şikâyet etmekte; açıklamaları, siyasi görüşleri veya yazıları sebebiyle sokak ortasında bıçaklanan birçok gazeteci örneği olduğunu da eklemekte ve iddialarına dayanak olarak Sözleşmenin 2., 6., 8. ve 10. maddelerini ileri sürmektedir.

Başvuranın şikâyet ettiği koşullar ve şikâyetlerini dile getirme biçimini dikkate alarak Mahkeme bu şikâyetleri aşağıda metni bulunan Sözleşme’nin 8. maddesi bağlamında inceleyecektir.

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.”

35. Hükümet başvuranın iddialarına karşı çıkmaktadır.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

36. Hükümet Mahkemeden işbu başvurunun konu bakımından yetkisizlik sebebiyle reddedilmesini talep etmektedir. Hükümet başvuran tarafından şikâyet edilen sözlerin onun özel hayatını etkileyebilecek nitelikte olmadığını ileri sürmektedir. Buradan yola çıkarak Hükümet başvuranın geniş bir tartışmaya sebep olan bir kitabın yazarı olduğunu ve dava konusu köşe yazılarının bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Hükümet, ilk derece mahkemesinin de kabul ettiği gibi, söz konusu yazıların incitici nitelikte olmakla beraber başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkını ihlâl etmediğini ve onun özel hayatını ilgilendiren yönleri olmadığı için kendisine zarar veremeyeceğini vurgulamaktadır.

37. Hükümet ayrıca başvurunun geç yapıldığı itirazını ileri sürmekte ve iç hukukta dikkate alınması gerekli nihai kararın 19 Mart 2008 tarihli ve ilk derece mahkemesi dosyasına 28 Nisan 2008 tarihinde giren Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararı olduğunu iddia etmektedir. Oysa Hükümete göre söz konusu başvuru 5 Kasım 2008 tarihinde, yani altı ay geçtikten sonra yapılmıştır.

38. Başvuran Hükümetin bu iddiasına karşı çıkmakta ve altı aylık sürenin 19 Mart 2008 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının kendilerine tebliğ tarihi olan 6 Mayıs 2008 tarihinden itibaren işlemeye başladığını iddia etmektedir. Bu iddiasını desteklemek adına başvuran PTT'nin internet sitesinden aldığı gönderi takibi fişini de Mahkemeye sunmaktadır.

39. Mahkeme, Sözleşmenin 8. maddesinin uygulanabilirliği hakkında, başvuranın bu maddeye ilişkin şikâyetinin esasını etkileyen ciddi olgusal ve hukuki sorunlar olduğunu ve bunların başvurunun incelenmesinin bu

aşamasında çözümlenemeyeceğini değerlendirmektedir. Dolayısıyla bu konuyu başvurunun esası ile birlikte incelemeye karar vermiştir.

40. Öte yandan Mahkemenin yerleşik içtihadına göre, eğer bir başvuran iç hukukta nihai kararın bir örneğinin kendisine resen tebliğ edilmesini talep etme hakkına sahip ise, altı aylık sürenin söz konusu kararın bir örneğinin kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren başlatılması, Sözleşmenin 35. maddesinin 1. fıkrasının amacına ve konusuna daha uygundur (*Worm v. Avusturya*, 29 Ağustos 1997, § 33, *Hükümler ve Kararlar derlemesi*, 1997-V). Somut olayda Mahkeme, dava dosyasında yer alan belgelerden de yola çıkarak, 19 Mart 2008 tarihli Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının tebliğ zarfında tebliğ tarihi olarak 5 Mayıs 2008 tarihinin yer aldığını, ancak bu tebliğe ilişkin ve başvuranın avukatı tarafından PTT'nin internet sitesinden alınan posta gönderi takibi fişinde ise 6 Mayıs 2008 tarihinin yer aldığını gözlemlemektedir.

41. Bununla birlikte Mahkeme bu son durumun altı ay kuralına uyulması konusunda hiçbir etkisinin olmadığını gözlemlemektedir. Gerçekten de, başvuranın avukatının söz konusu kararı 6 Mayıs 2008 tarihinde değil de, 5 Mayıs 2008 tarihinde tebliğ aldığı kabul edilse bile, işbu başvurunun Sözleşmenin 35. maddesinin 1. fıkrası tarafından öngörülen süre içinde yapıldığının kabul edilmesi zorunludur. Zira bu son durumda, başvuru süresi 6 Mayıs 2008 tarihinde başlayıp, normal olarak 5 Kasım 2008 tarihinde gece yarısı sona ermektedir. İşbu başvuru da anılan bu son tarihte yapılmış olup, altı aylık süreye uyulmuştur (*Sabri Güneş v. Türkiye* [BD], No. 27396/06, §§ 44-45, 29 Haziran 2012). Dolayısıyla Hükümetin bu konuda ileri sürdüğü ilk itirazın reddedilmesi gerekmektedir.

42. Mahkeme başvurunun Sözleşmenin 35. maddesinin 3. paragrafının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını gözlemlemektedir. Öte yandan Mahkeme başvurunun başkaca hiçbir kabul edilemezlik engeli olmadığını da tespit etmektedir. Dolayısıyla başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

B. Esas hakkında

1. Tarafların iddiaları

43. Hükümet, ilgiliyi rencide edecek nitelikte olmasına rağmen, dava konusu köşe yazılarının eleştiri sınırları içinde kaldıkları gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin başvuranın talebini reddettiğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla Hükümete göre, söz konusu yazılar nedeniyle hakkında dava açılan kişilerin muhtemel mahkûmiyetleri Sözleşmenin 10. maddesine aykırı olacaktı. Bu bağlamda hükümet, ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun esaslı temellerinden birisi olduğunu tespit eden Mahkemenin içtihadına atıf yapmaktadır. Hükümet ayrıca, Mahkemenin söz konusu özgürlüğün, “demokrasinin olmazsa olmazları olan” çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereği olarak, yalnızca olumlu olarak karşılanan veya zararsız ya da özel bir tepkiye sebep olmayacak bilgi ve düşünceler için değil, aynı zamanda inciten, şoke eden veya endişelendiren düşünceler için de geçerli olacağını belirttiğini ifade etmektedir.

44. Daha sonra *Von Hannover v. Almanya* (No. 59320/00, CEDH 2004-VI) davasına atıf yaparak Hükümet, basın özgürlüğünde belli ölçüde abartı, hatta tahrik yoluna başvurma da mümkün olduğunu açıklamaktadır. Hükümete göre somut davada ilk derece mahkemesinin ilgisini incitecek nitelikte olmasına rağmen söz konusu köşe yazılarının eleştiri sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle başvuranın talebini reddettiğini ifade etmektedir. Bu şekilde karar veren ilk derece mahkemesi, Mahkemenin ifade özgürlüğüne ilişkin içtihadına uygun bir karar vermiştir.

45. Hükümet başvuran tarafından kendisi hakkında hakaret içerikli olduğundan şikâyet ettiği köşe yazılarının onun özel hayatına ilişkin olmadığını belirtmektedir. Hükümete göre söz konusu yazılar, kırk iki eski askerle yapılan röportajlar aracılığıyla başvuranın ordu ve ordunun terörle mücadeledeki rolü hakkında bir mesaj vermek istediği ve kamuoyunda tartışmalara sebep olan bir kitap hakkında yazılmıştır. Dolayısıyla bu

tartışmalar çerçevesinde yayınlanan köşe yazıları başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına zarar vermemiştir.

46. Yine Hükümete göre ilk derece mahkemesi, -ilgisini incitecek nitelikte olmasına rağmen söz konusu köşe yazılarının eleştiri sınırları içinde kaldığı gerekçesiyle başvuranın tazminat talebini reddederek- takdir yetkisini aşmamıştır. Hükümet, söz konusu yazıların başvuranı hayali görüşmeler yayınlamakla, bir Amerikan vakfından meşru olmayan yollarla para almakla ve PKK lehine propaganda yapmakla suçladığını ileri sürmektedir. Böylesi ithamlar başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkını ihlâl eder nitelikte olarak değil, aksine başvuranın silahlı kuvvetler ve onun terörle mücadeledeki rolüne ilişkin olarak yazdığı kitabın kamuoyunda sebep olduğu tartışmalar çerçevesinde değerlendirilmelidir.

47. Başvuran 30 yıldır gazetecilik yaptığını ve isminin kamuoyu tarafından tanınan ve saygı duyulan kişiler arasında olduğunu belirtmektedir. Başvuran, bugün bile hâlâ Türkiye’de hakkında konuşmanın ve yazmanın zor olduğu bir konu -Kürt sorunu- üzerinde çalışma yaptığını ve nitekim kendi değerlendirmesine göre bu yüzden hakkında ceza davası açıldığını ifade etmektedir. Başvurana göre bu dava birçok basın kuruluşu, [insan] hakları savunucuları, gazeteciler, yazarlar ve ulusal ve uluslararası düzeyde okur tarafından takip edilmiştir. Başvuran, bu olaylar yüzünden ailesinin, yakınlarının ve kendisinin, bir kısım basın ve kamuoyunun bir kısmı tarafından yöneltilen ciddi saldırıların hedefinde olduğu -medyatik linç olarak nitelendirdiği- oldukça stresli ve endişeli bir süreç yaşadığını iddia etmektedir. Başvuran bu olaylar sebebiyle yakınları için ciddi endişe duyduğunu ve zaman zaman sokağa çıkmaktan korktuğu bir süreç yaşadığını ifade etmektedir.

48. Başvuran ayrıca, kendisine karşı ciddi saldırı ve hakaret içeren dava konunu köşe yazılarının, kendisine göre Türkiye’nin en yüksek tirajlı, en eski ve en tanınmış gazetesi olan *Hürriyet Gazetesi*’nde, 24 Temmuz 2001’den 7 Ağustos 2001’e kadar on gün boyunca yayınlanması dolayısıyla

önemli bir yer edindiğini ve ciddi önem kazandığını iddia etmektedir. Oysa bu olay sebebiyle açtığı dava yedi yıldan fazla bir süre sonra reddedilmiştir.

2. Mahkemenin değerlendirmesi

49. Huzurdaki dava başvuranın içerikleri dolayısıyla özel hayatına ve mesleki bütünlüğüne zarar verdiğini iddia ettiği yazılar hakkındadır. Bu bağlamda Mahkeme, özel hayatın bir unsuru olan itibarının korunmasını isteme hakkının Sözleşmenin 8. maddesinin kapsamına giren bir hak olduğunu hatırlatmaktadır (*Chauvy ve diğerleri v. Fransa*, No. 64915/01, § 70, CEDH 2004-VI). Mahkeme, bir kişi bir kamuoyu tartışması çerçevesinde eleştirilse bile, o kişinin itibarının şahsi kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçası olduğunu ve dolayısıyla “özel hayat” kapsamına girdiğini tekrar etmektedir (*Pfeifer v. Avusturya*, No. 12556/03, § 35, 15 Kasım 2007). B bakımdan somut olayda 8. maddenin uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla Hükümetin başvurunun Sözleşme hükümleri ile konu bakımından (*ratione materiae*) bağdaşmadığına yönelik ilk itirazının reddedilmesi gerekmektedir.

50. Mahkeme daha sonra başvuranın, devletin bir eyleminden değil, özel hayatına üçüncü kişilerin müdahale etmesini devletin engellemediğinden şikâyet ettiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla Mahkemeye düşen görev, Sözleşmenin 8. maddesinden kaynaklanan olumlu (pozitif) yükümlülükleri çerçevesinde devletin, başvuranın “özel hayatının” bir unsuru olan itibarının korunmasını isteme hakkı ile karşı tarafın Sözleşmenin 10. maddesi tarafından korunan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurup kurmadığını tespit etmektir (bk. yukarıda anılan, *Pfeifer* kararı, § 38, ve *Von Hannover v. Almanya (n° 2)* [BD], No. 40660/08 ve 60641/08, § 99, CEDH 2012).

51. Eğer bu iki hak arasında bir denge kurulması işlemi Mahkemenin içtihadı ile tespit ettiği kurallara uygun olarak yapılmışsa, Mahkemenin kendi değerlendirmesini ulusal mahkemelerin değerlendirmesi yerine ikame

etmesi için ciddi gerekçelerinin olması gerekmektedir (*Palomo Sánchez ve diğerleri v. İspanya* [BD], No. 28955/06, 28957/06, 28959/06 et 28964/06, § 57, CEDH 2011).

52. Bu bağlamda Mahkeme, 8. maddenin uygulanabilmesi için kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olması ve kişinin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkından [kişisel olarak] yararlanmasına zarar verecek şekilde yapılmış olması gerektiğini hatırlatmaktadır (*A. v. Norveç*, No. 28070/06, § 64, 9 Nisan 2009). Mahkeme ayrıca, öngörülebilir şekilde [kişinin] kendi eylemleri sonucu ortaya çıkabilecek itibarının zedelenmesi olgusundan şikâyet etmek için Sözleşmenin 8. maddesinin ileri sürülemeyeceğini hatırlatmaktadır (*Sidabras ve Džiautas v. Litvanya*, No. 55480/00 ve 59330/00, § 49, CEDH2004-VIII).

53. Mahkeme ayrıca demokratik bir toplumda basın temeli rolünü hatırlatmaktadır. Her ne kadar basın özellikle başkalarının itibarının korunmasına ve haklarına ilişkin bazı sınırları aşmamak yükümlülüğünde olsa da, basının kamuoyunu ilgilendiren her türlü konuda ödev ve sorumluluklarına uygun olarak haber verme ve görüş paylaşma yükümlüğü bulunmaktadır (*De Haes ve Gijssels v. Belçika*, 24 Şubat 1997, § 37, *Derleme* 1997-I). Öte yandan, basın (gazetecilik) özgürlüğünde belli ölçüde abartıya ve hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da (*Prager ve Oberschlick v. Avusturya*, 26 Nisan 1995, § 38, A serisi, No. 313), bu özgürlük ilgililerin meslek ahlâkına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde iyi niyetli olarak hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır (*Bladet Tromsø ve Stensaas v. Norveç* [BD], No. 21980/93, § 65, CEDH 1999-III ve *Fressoz ve Roire v. Fransa* [BD], No. 29183/95, § 54, CEDH 1999-I).

54. Gerçekten de Mahkeme, kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtılmasının bazen kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aştığını kabul etmektedir: gerçeğe uygun bir beyana, kamuoyunun gözünde yanlış bir imaj uyandırabilecek

vurgular, değer yargıları, varsayımlar hatta imâlar eşlik edebilmektedir (bk. örnek olarak, *Vides Aizsardzības Klubs v. Letonya*, No. 57829/00, § 45, 27 Mayıs 2004).

55. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ve basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir. Bu durum özellikle basında yer alan söylemlerin isimleri zikredilen kişilerin ciddi şekilde itham edilmeleri hallerinde geçerlidir ki, böylesi ithamlar söz konusu kişileri kamuoyunun cezalandırması için hedef gösterme riski içermektedir (*Falakaoğlu ve Saygılı v. Türkiye*, No. 11461/03, § 27, 19 Aralık 2006).

56. Mahkemeye düşen görev, somut davanın kendine has koşullarında ulusal mahkemelerin başvuranı aşırı bir eleştiriden korumakta yetersiz kalıp kalmadıklarını araştırmaktır. Bu bağlamda Mahkeme, taraflar arasındaki ihtilafın büyük ölçüde dava konusu köşe yazılarının -maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak- nitelendirilmesi ile ilgili olduğunu gözlemlemektedir. Bu noktada Mahkeme, maddi olgular ile değer yargısı arasında bir ayrıma gidilmesi gerektiğini ve maddi olgular ispatlanabilse bile, değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığını tekrar hatırlatmak ister (*Lingens v. Avusturya*, 8 Temmuz 1986, § 46, A serisi, No. 103).

57. Bununla birlikte, belli bir kişinin doğrudan itham edilmesi olgusal bir dayanak gösterilmesini zorunlu kılmakta ve tamamen olgusal temelden yoksun olduğu durumlarda bir değer yargısı bile aşırı olarak nitelendirilebilmektedir (*Cumpănă ve Mazăre v. Romanya* [BD], No. 33348/96, § 99, CEDH 2004-XI).

58. Somut davada Mahkeme, ihtilaf konusu olaylara ilişkin koşulları kendi içtihadı ile ortaya koyduğu [konuyla] ilgili ilkeler ışığında değerlendirecektir (bk. yukarıda anılan *Von Hannover (n°2)* kararı, §§ 108-112). Bu bağlamda Mahkeme, başvuranın özel hayatına bir müdahalenin olup olmadığını değerlendirmek için dava konusu köşe yazılarını içerikleri

yanında, yayınlandıkları koşulların tamamını dikkate alarak incelemelidir. Bu çerçevede Mahkeme öncelikle başvuranın kamuoyu tarafından tanınan bir kimse olduğunu ve tanınmışlığının “Mehmedin Kitabı” adlı kitabın yayınlanması ile daha da arttığını gözlemlemektedir. Başvuranın bu kitap dolayısıyla ceza kovuşturmasına uğraması da ayrıca önemli ölçüde haber konusu yapılmıştır. Bu anlamda Mahkeme, dava konusu yazıların genel kamu yararını ilgilendiren güncel konulara ilişkin olduklarını, zira konusu - ordunun Türkiye’nin güney doğusunda PKK’ya karşı verdiği mücadele olan ve başvurana göre yayınlandıktan sonra basın tarafından da haber konusu yapılan ateşli tartışmalara sebep olan bir kitabın içeriği hakkında yazıldıklarını [gözlemlemektedir] (yukarıda 47. paragraf).

59. Daha sonra dava konusu köşe yazılarının içeriğini titiz bir incelemeye tabi tutan mahkeme bu yazıların -gerek başlıklarında ve gerekse içeriklerinde kullanılan tarz itibarıyla- doğrudan okurun dikkatini işlediği konu üzerine çektiğini gözlemlemektedir. İhtilaf konusu köşe yazılarının tonu keskin ve alaylıydı, birçok olumsuz gönderme içermektedir ve yazar açıkça kitabın konusu olan ve başvuran tarafından yapılan görüşmelerin doğruluğu hakkında duyduğu şüpheyi ifade etmekteydi. Öte yandan söz konusu köşe yazıları birçok defa kitabı hakkında gazetecinin değişik taleplerine ve sorularına cevap vermesini talep ederek doğrudan başvuranın dikkatini çekmekteydi. Söz konusu yazılar ayrıca, ilk olarak CIA ile ilişkisi olan bir vakıf olarak sunulan bir Amerikan vakfından kitabı yazması için başvurana para verilmesi gibi olgulara dayanan ithamlar ve başvuranın sübjektif bazı değerlendirmelerini içermektedir. Yazıların bazı bölümlerinde köşe yazarı başvuranı söz konusu kitabı yazmaya itebilecek ideolojik ve maddi gerekçeler hakkında tahminlerde bulunarak başvuran hakkında oldukça sert yazmaktaydı.

60. Dolayısıyla Mahkeme, [yazılarda] kullanılan dilin tahrik edici olarak kabul edilebileceği kanaatindedir. Bu bağlamda, kamuoyu önünde genel kamu yararını ilgilendiren tartışmalara giren herkesin, özellikle başkalarının

itibarına ve haklarına saygı gösterilmesine ilişkin bazı sınırları aşmaması gerektiği doğru olsa da, bu tür tartışmalara girenler belli ölçüde abartıya hatta tahrik yoluna başvuruabilirler (*Tănăsoaica v. Romanya*, No. 3490/03, § 54, 19 Haziran 2012), yani kullandıkları dilde daha az ölçülü olabilirler (*Mamère v. Fransa*, No. 12697/03, § 25, CEDH 2006-XIII).

61. Diğer taraftan, hakkında dava açılan gazetecinin iddiaları olgulara dayalı ithamlar şeklinde de değerlendirilse, değer yargılar olarak da kabul edilse, Mahkeme, özellikle kitabı yazmak için başvuran tarafından Mac Arthur vakfından alınan paraya ilişkin olarak, bu iddiaların olgusal temelden yoksun olmadıklarını gözlemlemektedir. Üstelik Mahkeme, dava konusu köşe yazılarında gazetecinin başvuranı söz konusu kitabı yazmaya iten gerekçeler hakkında yaptığı çeşitli yorumların ve tahminlerin kişisel görüş olarak ve düşündüklerini söyleme olarak okunması gerektiğinin ve okur tarafından da kolayca bu şekilde anlaşılabileceğinin altını çizmektedir.

62. Mahkeme öte yandan, başvuranın Mac Arthur vakfının kendisine sağladığı finansmanın neden ibaret olduğunu ve böylesi bir maddi desteği nasıl aldığını anlattığı açıklamasının bir özetinin *Hürriyet* gazetesinde yayınlanmasına da önem atfetmektedir. Mahkeme ayrıca, söz konusu vakfın başkanının vakfın CIA ile herhangi bir ilişkisi olduğunu reddeden açıklaması ile BIA isimli internet sitesinin Avrupa Birliği tarafından finanse edilmesine ilişkin açıklamaların da birer özetinin yayınlandığını gözlemlemektedir (yukarıda 18. paragraf).

63. Mahkeme bu açıklamaların da davalı gazeteci tarafından yorum eşliğinde yayınlandığını göz ardı etmemektedir. Bununla birlikte başvuranın Türk Ordusunu tahkir ve tezyif suçlamalarından beraat ettiğini hatırlatan kendi açıklamaları da kamuoyunun dikkatine sunulmuştur.

64. Elbette başvuran yaklaşık on gün boyunca kendisi hakkında sert eleştiriler içeren yazıların hedefi olmuştur. Ancak bu yazılar köşe yazılarıdır ve her ne kadar tonlaması bağlamında büyük bir serbestiyle yazılmış olarak nitelendirilebilirlerse de, ne başvuranın şahsına hakaret içermekte ve ne de

ona karşı şiddeti teşvik etmekteydiler. Bu bağlamda salt yazıların içeriklerinin başvuranın veya yakınlarının vücut bütünlüklerini tehdit ettiklerini tespit etmek mümkün değildir.

65. Nihayet, yerel mahkemeler tarafından söz konusu köşe yazılarını incelemek için ortaya konan kriterleri de inceleyen Mahkeme, ulusal mahkemelerin hem basın özgürlüğüne ve hem de bu özgürlüğün başkalarının kişilik hakları karşısındaki sınırlarına vurgu yaptıklarını gözlemlemektedir. Böylelikle başvuru konusu dava, olayda söz konusu olan değişik menfaatler arasında denge kurarak dava konusu yazıların kabul edilebilir eleştiri sınırları içinde kaldığına (yukarıda 30. paragraf) karar veren Hukuk Genel Kurulu kararından önce üç defa Yargıtay tarafından incelenmiştir.

66. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve başvuran tarafından hakkında şikâyet edilen yazıların kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşmadıkları dikkate alındığında Mahkeme Sözleşmenin 8. maddesinin ihlâl edilmediğine karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE VE OYBİRLİĞİYLE MAHKEME,

1. Hükümet tarafından başvurunun Sözleşme ile konu bakımından bağdaşmadığına (*ratione materiae*) yönelik itirazının başvurunun *esas* ile birlikte incelenmesine ve itirazın reddine;
2. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
3. Sözleşmenin 8. maddesinin ihlal edilmediğine;

Karar vermiştir.

MATER v. TÜRKİYE - KARAR

İşbu karar Fransızca olarak yazılmış olup, Sözleşme'nin 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları uyarınca 16 Temmuz 2013 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan